

Schakel het landingslicht in!

De nachtinsecten komen eraan

“Kleine en grote spinners, spanvlinders, uiltjes en misschien wel de eerste vlucht van de eikenprocessiev�inder”. En als we geluk hebben zien we zeker een aantal pijlstaarten. Dat zijn joekels van nachtvlinders, zo’n 7 cm groot. Dat had entomoloog Henk Vlug van te voren aangekondigd allemaal te zullen zien. De redactie zette met hem een insectenscherm op teneinde het nachtelijk insectenleven waar te nemen. Het was de bedoeling dat te doen tijdens een maanloze, zwoele nacht op een golfbaan. Maar uiteindelijk werd het een locatie in een grote, donkere tuin in een bos ten noorden van Zutphen.

Auteur: Broer de Boer

De locatie werd gekozen vanwege de eiken in de omgeving en de plantenrijkdom in de tuin, eigendom van een tuinarchitect. De eik is volgens de insectenkenner de boomsoort in Nederland die de beste habitus vormt voor een grote variatie in insecten. Wat zich in het duister van zo’n zwoele zomernacht afspeelt, hebben maar weinig mensen in de gaten. ‘s Nachts zijn er duidelijk veel meer insecten op pad dan de kleine prikkende beestjes die zo hinderlijk zoemen op je slaapkamer. Een uitnodiging om dat eens te bekijken? Dat kon de redactie uitaard niet afslaan! En zeker ook omdat we aan het begin stonden van de eerste nachtelijke vluchten van de eikenprocessiev�inder.

Vangscherm en licht

De avond was iets minder zwoel dan gewenst, maar toch hebben we na een regenbui het vangscherm maar opgezet. Zo’n breedbeeld dient als een landingsbaan voor de insecten. Als landingslicht installeerde Henk een speciale felle kwikontladingslamp. Die bescheen het gehele witte doek, van anderhalf meter bij één meter. Net na het eerste glas wijn kwamen de eerste insecten het witte doek verkennen. We maakten

kennis met langpootmuggen, kleine fritvliegjes en zowaar een parasitaire vlieg. Mij leek het een gewone huisvlieg toe maar de kenner zag direct aan de vorm dat het een ander schepsel was. Ditmaal ging het om een sluipvlieg die bij voorkeur zijn eitjes legt op de larven van rupsen maar ook als parasiet voorkomt op engerlingen en emelten.

Parasitaire insecten

Dan gebeurt er lange tijd niets, maar Henk Vlug vult de stilte van nieuw aanbod van insectensoorten op door te vertellen hoe bepaalde soorten parasitaire wespen kans zien hun ‘broed’ in de larven van andere insecten op te laten groeien. Hij vertelt hoe bijvoorbeeld de dolkwesp dat bij engerlingen doet, maar ook hoe de microscopisch kleine parasitaire wesp *Inostemma bosci* met een opgekrulde legboor haar eitje deponiert in eitjes die kort daarvoor door een galmugje in het vruchtbeginsel van boerenwormkruid zijn gelegd. Henk vertelt dat het wespje (1 mm lang) gewoon zit toe te kijken terwijl de mug haar werk doet. Dat is humor in het dierenrijk. Je kunt met het blote oog zien hoe deze parasiet haar legboor uitschacht. En

uiteraard gaat dat uiteindelijk ten koste van de gastheer of gastvrouw: de zich ontwikkelende larve van de galmug. Het kan nog gekker: er is een sluipvlieg die eitjes legt op eikeblad. Eikeprocessierupsen krijgen het eitje door vreten binnen en de parasietvlieglarve kruipt binnenin de rups uit het ei en verorbert de rups van binnenuit.

Grasstengelvlindertje

En zo landde er ook een heel klein vlindertje, dat een beetje op een kort stukje grasstengel lijkt. De rupsjes van de grasstengelmot groeien op in de holle ruimtes van bepaalde grasstengels. Fritvliegen, die ook in grasstengels leven, kunnen niet leven in grassen met een hoog siliciumgehalte, kiezel dus. Zo zijn er dus ook bepaalde grassoorten die insecten afweren. We bewonderen motjes en gaasvliegen, een enkele zweefvlieg komt op bezoek, een bladroller verschijnt. Weer is het even stil met nieuwe insectensoorten en geeft Henk een kort college over de indeling van het insectenrijk en de indeling van dag- en nachtvlinders.

Inpakken

Ver na middernacht hebben we de boel weer

Het "Eikeblad" (*Gastropacha quercifolia*). Deze nachtvlinder is een zeer zeldzame soort.

ingepakt. In het laatste uur daaraan voorafgaand kwamen nog verrassend veel fritvliegjes en wantsen het witte doek verkennen. De eikenprocessievlinder liet op zich wachten. "Algemeen," zegt de insectenkenner "is het net iets te koud geweest voor een mooie insectenavond. Insecten schijnen bij voorkeur met warme spieren te willen vliegen. Als het te koel is hebben ze daarvoor te weinig energie beschikbaar. Dat geldt bijvoorbeeld ook bij de zomerse vluchten van de vermaledijde rozenkevers op fairways en sportvelden. Juist op het moment dat de zon schijnt vliegen ze. En dan uitsluitend van 10.00 tot 13.30 uur. In schaduw zie je echt niet vliegen. Op beschaduwde plaatsen tref je meestal geen larven van de rozenkever aan."

Zeldzame soort

Maar net voordat we de kwiklamp willen doven denkt Henk de beloofde eikenprocessievlinder te zien op het scherm. "Neen", klinkt het echter teleurgesteld. En voor het eerst vanavond is er enige onzekerheid te bespeuren bij de insectenkenner. "Misschien is het een Eikeblad" Diezelfde avond nog heeft hij het insect opgezocht in zijn vlinderbijbel, een uitgave van voor de oorlog, die nog van zijn vader, ook een groot insectenliefhebber is geweest. Enthousiast meldt Henk die nacht nog in zijn mail: "Het was het "Eikeblad" (*Gastropacha quercifolia*). Deze nachtvlinder is een zeer zeldzame soort, die lokaal wordt waargenomen in de Peel en het grensgebied van Friesland en Drenthe. Zo werd

deze matige vlinderavond toch nog bijzonder!

Het nachtleven zo in de vrije natuur is iets bijzonders. En ik zal zeker op een echte zwoele maanloze avond eens zo'n schermpje opzetten. Met een gewone looplamp en een

Een wants landde op ons scherm. Wat een prachtig insect.

wit laken uit de linnenkast gaat dat ook. Zo'n grootbeelddoek is vele malen leuker dan een grootbeeldtelevisieavondje naast moeders op de luie bank....Ik zal zeker mijn nieuwe Klein Insectenboek van Thieme erbij houden.

Vedermotje: Vleugels als veren.